

LIETUVOS POLICIJOS PATIRTIS NUSTATANT PREKYBOS ŽMONĖMIS AUKAS

2015 BIRŽELIS

Vilnius

Buitinė prekybos žmonėmis samprata

Terminas “prekyba žmonėmis” dažnai vartojamas turint galvoje žmonių pirkimo-pardavimo sandorius sudarytus tikslu juos išvežti seksualiniam išnaudojimui į užsienį

Pagrindinis dokumentas, apibrėžiantis prekybos žmonėmis (trafficking in persons) sampratą šiuolaikinėje tarptautinėje ir ES teisėje

2000 m. lapkričio 15 d. Protokolas dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja, papildantis Jungtinių Tautų Organizacijos Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą // Žin., 2003.05.21, Nr.: 49-2166.

Šį Protokolą Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 2003 m. balandžio 22 d. // Žin., 2003.05.21, Nr.: 49-2157.

Prekybos žmonėmis norma į LR BK buvo įtraukta 1998 m. liepos 2 d.

Paskutinė prekybos žmonėmis (BK 147, 147(1), 147(2) ir 157 str.) redakcija priimta 2012 m. birželio 30 d.

Šiuo metu galiojantys Lietuvos Respublikos
baudžiamojo kodekso straipsniai
reglamentuojantys atsakomybę už nusikalstamas
veikas susijusias su prekyba žmonėmis

147 straipsnis. Prekyba žmonėmis

1. Tas, kas pardavė, pirkė, kitaip perleido ar įgijo, verbavo, gabenė ar laikė nelaisvėje žmogų panaudodamas fizinį smurtą ar grasinimus arba kitaip atimdamas galimybę priešintis, arba pasinaudodamas nukentėjusio asmens priklausomumu ar pažeidžiamumu, arba panaudodamas apgaulę, arba priimdamas ar sumokėdamas pinigus, arba gaudamas ar suteikdamas kitokią naudą asmeniui, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusį asmenį, jeigu kaltininkas žinojo arba siekė, kad nukentėjęs asmuo, nesvarbu, ar jis sutiko, būtų išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai ar kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitais išnaudojimo tikslais,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo dvejų iki dešimties metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau nukentėjusiems asmenims arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki dvylikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo priverstas tiesiogiai padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

147¹ straipsnis. Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms

1. Tas, kas panaudodamas fizinį smurtą, grasinimus, apgaulę arba kitus šio kodekso 147 straipsnyje nurodytus būdus neteisėtai vertė žmogų dirbti tam tikrą darbą ar teikti tam tikras paslaugas, įskaitant elgetavimą,

baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų.

2. Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką versdamas žmogų dirbti ar teikti paslaugas vergijos ar kitokiomis nežmoniškomis sąlygomis,

baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

147² straipsnis. Naudojimasis asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis

1. Tas, kas naudojosi žmogaus darbu ar teikiamomis paslaugomis, įskaitant prostituciją, žinodamas ar turėdamas ir galėdamas žinoti, kad asmuo šį darbą dirba ar šias paslaugas teikia dėl to, kad jam išnaudojimo tikslais buvo panaudotas fizinis smurtas, grasinimai, apgaulė arba kiti šio kodekso 147 straipsnyje nurodyti būdai,

baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

2. Asmuo, kuris padarė šiame straipsnyje numatytą veiką, atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu jis iki jo pripažinimo įtariamuoju savanoriškai apie tai pranešė teisėsaugos institucijai ir aktyviai bendradarbiavo nustatant nuo prekybos žmonėmis (147 straipsnis) ar vaiko pirkimo arba pardavimo (157 straipsnis) nukentėjusį asmenį ir išaiškinant kurią nors iš šių nusikalstamų veikų.

3. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

157 straipsnis. Vaiko pirkimas arba pardavimas

1. Tas, kas siūlė pirkti, kitaip įgyti, pardavė, pirkė, kitaip perleido, įgijo, verbavo, gabenė arba laikė nelaisvėje vaiką žinodamas ar siekdamas, kad, neatsižvelgiant į vaiko sutikimą, jis būtų neteisėtai įvaikintas, išnaudojamas vergijos ar panašiomis į vergiją sąlygomis, prostitucijai, pornografijai, kitoms seksualinio išnaudojimo formoms, priverstiniam darbui ar paslaugoms, įskaitant elgetavimą, nusikalstamai veikai daryti arba kitiems išnaudojimo tikslams,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų.

2. Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką padarė dviem ar daugiau vaikų arba mažamečiui, arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei, arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje, arba žinodamas ar siekdamas, kad būtų paimtas nukentėjusio asmens organas, audinys ar ląstelės, arba būdamas valstybės tarnautojas ar viešojo administravimo funkcijas atliekantis asmuo ir vykdydamas įgaliojimus,

baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

3. Nukentėjęs nuo šiame straipsnyje numatytos veikos asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamą veiką, kurią jis buvo tiesiogiai priverstas padaryti dėl jam padarytos šiame straipsnyje numatytos veikos.

4. Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

Valdymo struktūra

- 2007-12-29 Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. 5-V-853 dėl “Centralizuoto taktinės ir strateginės informacijos, susijusios su prekyba žmonėmis, valdymo instrukcijos patvirtinimo”;
- 2008-12-01 Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymas Nr. 5-V-742 “Dėl 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymo Nr. 5-V-853 dėl centralizuoto taktinės ir strateginės informacijos, susijusios su prekyba žmonėmis, valdymo instrukcijos patvirtinimo pakeitimo ir papildymo”

Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G)

BK straipsnis	2014 metai	2013 metai	2012 metai	2011 metai	2010 metai	2009 metai	2008 metai
147 straipsnis. Prekyba žmonėmis	26	19	6	10	11	23	17
147¹ straipsnis. Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms	2	1	1	0	0	0	30
147² straipsnis. Naudojimasis asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis	1	0	0				
157 straipsnis. Vaiko pirkimas arba pardavimas	3	5	2	3	4	0	3

Duomenys apie ikiteisminius tyrimus

	2014 metai	2013 metai	2012 metai	2011 metai			
Pradėta ikiteisminių tyrimų	24	23	11	21			
Vykdyta ikiteisminių tyrimų	38	47	44	42			
Pripažinta nukentėjusiais	47	30	14	29			
Pareikšti įtarimai dėl prekybos žmonėmis	40	68	25	37			

IKITEISMINIAI TYRIMAI

D.R. 2013 m. birželio 19 d., apie 21.30 val., namo, esančio Vytauto g., Tauragėje, kieme, pasinaudodamas nukentėjusiojo K. D. pažeidžiamumu dėl to, kad pastarasis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, darbo bei pragyvenimo šaltinio, tokiu būdu siekdamas palaužti nukentėjusiojo valią, įkalbinėdamas verbavo nukentėjusįjį vykti į užsienio valstybę vogti iš parduotuvių prekes, kurias D. R. pažadėjo parduoti ir dalį už jas gautų pinigų atiduoti nukentėjusiajam. Be to, D. R. pažadėjo nukentėjusįjį nuvežti į užsienio valstybę, ten apgyvendinti ir maitinti. Tęsdamas savo nusikalstamą veiką, D. R. 2013 m. birželio 24 d., apie 23 val., namo, esančio Vytauto g., Tauragėje, kieme, reikalavo iš nukentėjusiojo K. D. vykti į užsienio valstybę vogti iš parduotuvių prekes, o nukentėjusiajam atsisakius tai daryti, grasino fiziškai susidoroti ir prievarta išvežti į užsienį. 2013 m. birželio 26 d. nukentėjusysis K. D., stengdamasis išvengti, kad jis būtų prievarta išvežtas į užsienį daryti nusikalstamas veikas, užsirakino Vytauto g. namo kambaryje, Tauragėje, ir slėpėsi ten nuo D. R. apytiksliai nuo 14.30 val. iki 16.10 val., kol atvyko policijos pareigūnai. Tokiu būdu D. R., pasinaudodamas nukentėjusiojo pažeidžiamumu, panaudodamas grasinimus ir taip siekdamas palaužti nukentėjusiojo valią bei atimti galimybę priešintis, verbavo K. D. vykti į užsienį, kad jis būtų išnaudojamas nusikalstamai veikai daryti, taip vykdė prekybą žmonėmis.

Šiame nuosprendyje buvo:

- aprašytas verbavimas pasireiškęs tuo, kad įtariamasis D.R. įkalbinėdamas verbavo **nukentėjusįjį vyksti į užsienio valstybę vogti iš parduotuvių prekes, siekdamas palaužti nukentėjusiojo valią, pasinaudodamas pažeidžiamumu;**

- išryškinti šie valios palenkimo būdai: **pasinaudojimas pažeidžiamumu: t. y. kad jis neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, darbo bei pragyvenimo šaltinio ir grasinimas fiziškai susidoroti bei prievarta išvežti į užsienį;**

- nurodytas būtinas siekis, kad nukentėjusysis, nuvežtas į užsienio valstybę, vogtų iš parduotuvių prekes.

IKITEISMINIS TYRIMAS 38-1-00008-07

- ✓ Daugiau 100 išvežtujų;
- ✓ Apklausta daugiau 50 liudytojų ir nukentėjusiųjų;
- ✓ Nė vienas nesikreipė į policiją;
- ✓ Dauguma asocialūs asmenys, piktnaudžiaujantys alkoholiu, anksčiau teisti, bausti administracine tvarka.

NUKENTĒJUSIEJI

IKITEISMINIS TYRIMAS 38-1-00004-11

- Ikiteisminį tyrimą dėl prekybos žmonėmis 2010 metų gruodį pradėjo Olandijos policija, kai 18 metų mergina paskambino į policiją ir paprašė pagalbos pranešdama, kad ją nori parduoti;
- Informacija apie pradėtą tyrimą Europolo kanalu buvo persiūsta Lietuvos policijai, buvo prašoma padėti nustatyti įtariamųjų asmenybes;
- Gavus šią informaciją ir apklausus grįžusią merginą, Lietuvoje buvo pradėtas “veidrodinis tyrimas”;
- Po mėnesį trukusio susirašinėjimo tarp Olandijos ir Lietuvos prokuratūrų buvo priimtas sprendimas perduoti baudžiamąjį persekiojimą Lietuvos teisėsaugos institucijoms.

Kodėl ji
šypsosi???

“...Svetima ir priešiška tiriamajai aplinka, nuolatiniai aplinkinių reikalavimai, lydimi grasinimų, keliančių baime ir išgąstį, visiškas tiriamosios nuomonės ir norų ignoravimas, svaiginančių medžiagų vartojimo pasėkoje atsiradęs fizinis išsekimas, silpnumas, bloga savijauta, nesėkmingos tiriamosios pastangos pakeisti esamą padėtį sąlygojo išreikštą tiriamosios fizinio ir psichinio bejėgiškumo, beviltiškumo, situacijos neišsprendžiamumo jausmą ir iš esmės apribojo jos galimybes aktyviai bei konstruktyviai priešintis jos atžvilgiu atliekamiems veiksams, todėl aplinkiniams galėjo susidaryti įspūdis, jog tiriamoji viską daro savo noru, jog ji nebėgs ir neieškos pagalbos...”

Policijos veiksmai identifikavus PŽ auką

- ✓ Izoliacija nuo nusikaltėlio;
- ✓ Pirminė apklausa, svarbiausi momentai į kuriuos atkreiptinas dėmesys:
 - aukos verbavimo būdai ir aplinkybės;
 - socialinė, materialinė aukos padėtis;
 - nusikaltimo padarymo vieta (gali būti skirtingos verbavimo, laikymo ir išnaudojimo vietos);
 - nusikaltimo padarymo būdas (laikymas, gabenimas, perleidimas, kontroliavimas, išnaudojimas);

- aukos patirtas fizinis, psichinis, seksualinis smurtas (laikas, vieta, būdas, asmenys, pasekmės);
- prekybos seksualiniam išnaudojimui atvejais būtina akcentuoti aukos paruošimą prostitucijai (grožio salonai, soliariumai, drabužiai ir pan.);
- išsamūs duomenys apie įtariamuosius, kiekvieno ONG nario vaidmuo;
- informacija apie kitas aukas, galimus liudininkus, kita informacija.

Ačiū už dėmesį

**Lietuvos kriminalinės policijos biuro
Sunkių nusikaltimų tyrimo valdybos
2-ojo skyriaus vyriausiasis tyrėjas**

Tomas Puškorius

+37052719901

el.p. tomas.puskorius@policija.lt

prekybazmonemis@policija.lt